
Bitwa warszawska 1920 roku

W dniach 13-15 sierpnia 1920 r. na przedpolach Warszawy rozegrała się decydująca bitwa wojny polsko – bolszewickiej. Określana mianem "[cudu nad Wisłą](#)" i uznawana za 18. Przełomową [bitwę](#) w historii świata zadecydowała o zachowaniu przez Polskę niepodległości i uratowania Europy przed bolszewizmem.

Sztab 5. Armii Wojska Polskiego, po lewej generał [Władysław Sikorski](#), po prawej szef sztabu podpułkownik [Romuald Wolikowski](#).

[Marszałek Piłsudski](#) (1867-1935) Pierwszy Marszałek Polski
polski polityk, wojskowy i przywódca państwa. Urodził się 5 grudnia 1867 roku w Żuławie na
dzisiejszej Litwie w zubożałej rodzinie szlacheckiej. Studiował medycynę w Charkowie; jako
dwudziestolatek został zesłany na Syberię, skąd powrócił po pięciu latach.

[Tadeusz Jordan Rozwadowski](#) herbu Trąby (1866–1928) – polski wojskowy, feldmarschalleutnant cesarskiej i królewskiej Armii, generał broni Wojska Polskiego, szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego w latach 1918 i 1920–1921.

[Władysław Sikorski](#) (1881-1943) - polski generał i polityk, w okresie [II wojny światowej](#) pełnił funkcję premiera [Rządu RP na Uchodźstwie](#) oraz Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych. Jeden z najbardziej zasłużonych działaczy polskich lat 1939-43.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
(SZTAB GENERALNY)

Począ pol. Nr. 53, dn. 14. sierpnia 1920 r.

B. pilne!

ROZKAZ Nr. 71.

№ 8693/III. Bitwa, dziś rozpoczęta pod Warszawą i Modlinem decydować będzie o losach całej Polski!
Bój o Warszawę, szlachę całej Polski!

Albo rozbijemy zupełnie dzicz bolszewicką i udaremnimy tym samym zamach sowiecki na niepodległość Ojczyzny i byt Narodu, albo ciężka niedola i nowe jarzmo czeka nas wszystkich bez wyjątku.

Pomni tradycji rycerskich polskich stanęli dziś wszyscy chłopci, robotnicy i cała inteligencja do walki tej na śmierć i życie. Pomni hasła odwiecznego, **Bóg i Ojczyzna**, natężymy też w tych dniach najbliższych wszystkie nasze siły, by zgnieść doszczętnie przewrotnego wroga, dybiącego na naszą zagładę. Zaprzysiągł on zgubę Polski, a łaknie zdobycia i rabunku Warszawy. Ale my stolicy nie damy, Polskę od nich oswobodzimy i zgutujemy tej czerwonej hordzie takie przyjęcie, żeby nic z niej nie zostało.

Niech wszyscy wiedzą, że zwyciężyć musimy!
Odczytać przed frontem wszystkich oddziałów.

Szef Sztabu Generalnego:
Rozwadowski m. p.
Generał-porucznik.

Nr. 1182. 16-VIII-1920 r. Druk. D. G. G. W.

Rozkaz nr 71 gen. [Tadeusza Rozwadowskiego](#) z 14 sierpnia 1920 roku odczytany przed frontem wszystkich polskich oddziałów, z archiwum Centralnego Archiwum Wojskowego

Po bitwie – polscy żołnierze ze sztandarami zdobytymi na bolszewikach.

Polski plakat rekrutacyjny z 1920 roku. Tekst: "Do broni" "Ratujmy Ojczyznę !" " Pamiętajmy dobrze o naszym przyszłym losie. "

Geneza i początek wojny polsko-bolszewickiej

Wojna polsko-bolszewicka rozpoczęła się krótko po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Będąca początkiem wojny Operacja "Wisła" rozpoczęta została z rozkazu [Lenina](#) już 18 listopada 1918 roku.

Dowódcy

II Rzeczpospolita

[Józef Piłsudski](#)
[Tadeusz Rozwadowski](#)
[Józef Haller](#)
[Franciszek Latinik](#)
[Edward Śmigły-Rydz](#)
[Władysław Sikorski](#)
[Bolesław Roja](#)
[Leonard Skierski](#)
[Zygmund Zieliński](#)
[Wacław Iwaszkiewicz](#)

Rosyjska FSRR

[Michaił Tuchaczewski](#)
[Gaj Dmitrijewicz Gaj](#)
[Aleksander Szuwajew](#)
[August Kork](#)
[Władimir Łazariewicz](#)
[Nikołaj Sołłohob](#)
[Tichon Chwiesin](#)

Pokonanie Polski było dla Lenina celem taktycznym – głównym było udzielenie pomocy komunistom, którzy w tym samym okresie próbowali rozpocząć rewolucję w Niemczech i w krajach powstałych z rozpadu Austro-Węgier.

Walki polsko-bolszewickie trwały do października 1919 roku. Przerwały je na trzy miesiące rozmowy pokojowe, które toczyły się w Moskwie i w Mikaszewiczach na Polesiu. Rozmowy te były swoistą "zasłoną dymną", bolszewicy cały czas bowiem przygotowywali plan inwazji przeciwko Polsce. Poza tym uwolnienie części sił Armii Czerwonej pozwoliło bolszewikom zadać ciężkie straty wojskom "białego generała" Antona Denikina, a także zmusić ukraińskiego przywódcę, walczącego zarówno z Rosjanami, jak i z Polakami Semena Petlurę, do wycofania się na terytorium Polski.

Układ z Petlurą i zajęcie Kijowa

Z Petlurą rząd polski zawarł jednak [porozumienie](#) - w zamian za uznanie przez Ukrainę praw Polski do Małopolski Wschodniej (zwłaszcza do Lwowa), Polska uznała rząd Ukraińskiej Republiki Ludowej. Podpisano też wspólną konwencję wojskową.

7 maja 1920 roku siły polsko-ukraińskie wkroczyły do Kijowa.

Ofensywa Tuchaczewskiego

W tej sytuacji Armia Czerwona rozpoczęła ofensywę, dowodzoną przez Michaiła Tuchaczewskiego, jednego z najzdolniejszych dowódców sowieckich.

Zdecydowany atak Tuchaczewskiego miał na celu zdobycie Warszawy, jednocześnie armia Siemiona Budionnego zaatakowała Polaków w rejonie Lwowa, a korpus kawalerii Gaj-Chana miał opanować północne Mazowsze, aby w ten sposób otoczyć i ostatecznie pokonać siły polskie.

Wydawało się, że stolica jest nie do obrony. Jednak w czasie, kiedy Armia Czerwona zbierała siły do ostatecznej bitwy, Polacy przegrupowali wojska.

Marszałek Józef Piłsudski już w pierwszej połowie lipca planował doprowadzenie do wielkiej bitwy. Początkowo zamierzał zatrzymać odwrót polskiej armii na linii Narwi i Bugu. Jednak szybszy i bardziej dramatyczny odwrót polskich wojsk wymuszał wybranie nowej lokalizacji.

Plan operacyjny Bitwy Warszawskiej

Bitwa Warszawska rozegrana została zgodnie z planem operacyjnym, który na podstawie ogólnej koncepcji Józefa Piłsudskiego opracowali szef sztabu generalnego gen. Tadeusz Rozwadowski, płk Tadeusz Piskor i kpt. Bronisław Regulski.

Głównym celem operacji było odcięcie korpusu Gaj-Chana od armii Tuchaczewskiego i od zaplecza oraz wydanie skoncentrowanej bitwy na przedpolu Warszawy.

Operacja składała się z trzech skoordynowanych, choć oddzielonych faz: obrony na linii Wieprza, Wkry i Narwi - co stanowiło rodzaj działań wstępnych; rozstrzygającej ofensywy znad Wieprza (na północ, na skrzydło sił bolszewickich) oraz wyparcia Armii Czerwonej za Narew, pościgu, osaczenia i rozbicia armii Tuchaczewskiego.

W czasie polskich przygotowań do ostatecznego rozstrzygnięcia bolszewicy zbliżali się do Warszawy. Sądziło się, że podda się ona w ciągu kilku godzin. Stolicę miały bezpośrednio atakować trzy armie: III, XV i XVI, natomiast IV Armia wraz z konnym korpusem Gaj-Chana maszerowała na Włocławek i Toruń z zamiarem przejścia Wisły na Kujawach, powrotu na południe i wzięcia stolicy w kleszcze od zachodu.

Faza obronna Bitwy Warszawskiej trwała do 16 sierpnia, kiedy to, dzięki działaniom Piłsudskiego, nastąpił przełom. Dowodzona przez niego tzw. grupa manewrowa, w skład której wchodziło pięć dywizji piechoty i brygada kawalerii, przełamała obronę bolszewicką w rejonie Kocka i Cynowa, a następnie zaatakowała tyły wojsk bolszewickich nacierających na Warszawę. Tuchaczewski musiał wycofać się nad Niemen.

Bitwa Warszawska

Bitwa Warszawska rozpoczęła się 13 sierpnia walką o przedpole stolicy, m.in. o Radzymin, który kilkanaście razy przechodził z rąk do rąk. Ostatecznie polscy żołnierze, za cenę wielkich strat, utrzymali Radzymin i inne miejscowości, odrzucając nieprzyjaciela daleko od swoich pozycji.

14 sierpnia działania zaczepne na linii Wkry podjęła 5. Armia gen. Władysława Sikorskiego, mająca przeciw sobie siły sowieckiej IV i XV armii. W zacieklej walce pod modlińską twierdzą wyróżniła się m.in. 18. Dywizja Piechoty gen. Franciszka Krajewskiego. Ciężkie boje, zakończone polskim sukcesem, miały miejsce również pod Pułtuskim i Serockiem.

16 sierpnia gen. Sikorski śmiałym atakiem zdobył Nasielsk. Mimo to inne jednostki sowieckie nie zaprzestały marszu w kierunku Brodnicy, Włocławka i Płocka.

Jednym z ważnych fragmentów Bitwy Warszawskiej było zdobycie 15 sierpnia przez kaliski 203. Pułk Ułanów sztabu 4. armii sowieckiej w Ciechanowie, a wraz z nim - kancelarii armii, magazynów i jednej z dwóch radiostacji, służących Sowietom do utrzymywania łączności z dowództwem w Mińsku.

Szybko podjęto decyzję o przestrojeniu polskiego nadajnika na częstotliwość sowiecką i rozpoczęciu zagłuszaniu nadajników wroga, dzięki czemu druga z sowieckich radiostacji nie mogła odebrać rozkazów. Warszawa bowiem na tej samej częstotliwości nadawała przez dwie doby bez przerwy teksty Pisma Świętego - jedyne wystarczająco obszerne teksty, które udało się szybko odnaleźć. Brak łączności praktycznie wyeliminował więc 4. Armię z bitwy o Warszawę.

Faza obronna Bitwy Warszawskiej trwała do 16 sierpnia, kiedy to, dzięki działaniom marszałka Piłsudskiego, nastąpił przełom.

Dowodzona przez niego tzw. grupa manewrowa, w skład której wchodziło pięć dywizji piechoty i brygada kawalerii, przełamała obronę bolszewicką w rejonie Kocka i Cycowa, a następnie zaatakowała tyły wojsk bolszewickich nacierających na Warszawę. Tuchaczewski musiał wycofać się nad Niemen. Ostateczną klęskę bolszewicy ponieśli pod Osowcem, Białymstokiem i Kolnem.

Według nowej koncepcji (opracowanej wraz z gen. Rozwadowskim) polska grupa uderzeniowa miała zgromadzić się nad dolnym Wieprzem, między Dęblinem a Chełmem, i wejść w skład gruntownie zreorganizowanych polskich oddziałów.

Jednym z ważnych fragmentów Bitwy Warszawskiej było zdobycie 15 sierpnia przez kaliski 203. Pułk Ułanów sztabu 4. armii sowieckiej w Ciechanowie, a wraz z nim – kancelarii armii, magazynów i jednej z dwóch radiostacji, służących Sowietom do utrzymania łączności z dowództwem w Mińsku.

Linie obrony (liczącą ok. 800 km) Piłsudski oparł o rzeki: Orzyc-Narew-Wiśła-Wieprz-Seret. Podzielił ją na trzy fronty, przydzielając dowództwo generałom, do których miał największe zaufanie: Józefowi Hallerowi (Front Północny - obrona Warszawy), Edwardowi Rydzowi-Śmigłemu (Front Środkowy - uderzenie na armię Tuchaczewskiego) i Wacławowi Iwaszkiewiczowi (Front Południowy).

18 sierpnia, po starciach pod Stanisławowem, Łosicami i Sławatyczami, siły polskie znalazły się na linii Wyszaków-Stanisławów-Drohiczyn-Siemiatycze-Janów Podlaski-Kodeń.

W tym czasie [5. Armia gen. Sikorskiego](#), wiążąc przeważające siły sowieckie nacierające na nią z zachodu, przeszła do natarcia w kierunku wschodnim, zdobywając Pułtusk, a następnie Serock.

Działania pościgowe wojsk polskich

19 sierpnia jednostki polskie na rozkaz Piłsudskiego przeszły do działań pościgowych, starając się uniemożliwić odwrót głównych sił Tuchaczewskiego, znajdujących się na północ od Warszawy.

21 sierpnia rozpoczęła się decydująca faza działań pościgowych: 1. dywizja piechoty z 3. Armii polskiej sforsowała Narew pod Rybakami, odcinając drogę odwrotu resztkom XVI armii sowieckiej w kierunku na Białystok, natomiast 15. dywizja piechoty z 4. Armii polskiej, po opanowaniu Wysokiego Mazowieckiego, odcięła odwrót oddziałom XV Armii sowieckiej z rejonu Ostrołęki.

Podobnie 5. Armia polska przesunęła się w kierunku Mławy. IV Armia bolszewicka, nie wiedząc o klęsce pod Warszawą, zgodnie z wytycznymi atakowała Włocławek - zamykając sobie w ten sposób drogę odwrotu.

W tej sytuacji jedynym wyjściem dla oddziałów sowieckich było przekroczenie granicy Prus Wschodnich, co też zrobili 24 sierpnia. Tam część z nich została rozbrojona.

Według odnalezionych w ostatnich latach i ujawnionych w sierpniu 2005 roku. Dokumentów Centralnego Archiwum Wojskowego, już we wrześniu 1919 roku, szyfry Armii Czerwonej zostały złamane przez por. Jana Kowalskiego. Manewr polskiej kontrofensywy udał się zatem w.in. dzięki znajomości planów i rozkazów strony rosyjskiej i umiejętności wykorzystania tej wiedzy przez polskie dowództwo.

25 sierpnia polskie oddziały doszły do granicy pruskiej, kończąc tym samym działania pościgowe.

Osiemnasta przełomowa bitwa w historii świata

W wyniku Bitwy Warszawskiej straty strony polskiej wyniosły: ok. 4,5 tys. zabitych, 22 tys. rannych i 10 tys. zaginionych.

Straty zadane Sowietom nie są znane. Przyjmuje się, że ok. 25 tys. żołnierzy Armii Czerwonej poległo lub było ciężko rannych, 60 tys. trafiło do polskiej niewoli, a 45 tys. zostało internowanych przez Niemców.

Według odnalezionych w ostatnich latach i ujawnionych w sierpniu 2005 roku dokumentów Centralnego Archiwum Wojskowego, już we wrześniu 1919 roku

szyfry Armii Czerwonej zostały złamane przez por. Jana Kowalewskiego. Manewr polskiej kontrofensywy udał się zatem m.in. dzięki znajomości planów i rozkazów strony rosyjskiej i umiejętności wykorzystania tej wiedzy przez polskie dowództwo.

Bitwa Warszawska została uznana za 18. przełomową bitwę w historii świata. Zadecydowała o zachowaniu niepodległości przez Polskę i zatrzymała marsz rewolucji bolszewickiej na Europę Zachodnią.

[100 lat po bitwie, a komunizm wiecznie żywy. Dlaczego?](#)

[Prof. Andrzej Nowak o nowej książce: Klęska imperium zła. Rok 1920](#)

[Prof. Andrzej Nowak: wojna z bolszewikami 1920 r. ma swoją podwójną perspektywę](#)

[Bitwa Warszawska](#)

[Bitwa Warszawska i jej znaczenie – debata historyczna](#)